

5. TÉTEL

A középkori városok, az ipar és a kereskedelem

Az újjászülető városok:

A mezőgazdasági tevékenységgel végleg felhagyó kézművesek és a kereskedők azokra a helyekre törekedtek, ahol a kedvező körülmények elősegítették termékeik eladását;

- a síkság és a hegyvidék találkozási pontja
 - fontos utak kereszteződése
 - folyók torkolatvidéke
 - átkelőhelyek
 - kikötésre alkalmas öblök
 - nyersanyagforrások
 - a püspöki székhelyek
 - a kolostorok környéke
 - a királyi, földesúri várak környéke
- } mellé telepedtek

A kialakuló városok célja:

- függetlenedni a földesuraktól
- önkormányzathoz jutni
- csak a királynak adózni (egy összegben)
- saját bíraskodás és egyház

A szabadság kivívására sok város önálló szervezetet: ún. **Kommunát** hozott létre.

Városi kiváltságok:

A földesurakkal vívott harcban a városok egy része elérte, hogy egyedül a királynak adózott. Ezek **a királytól különböző kiváltságokat kaptak.**

- városi kiváltságok (a király adta):
 - szabad bíróválasztás és bíraskodás
 - saját közigazgatás
 - saját adószedés
 - vásártartás és vámmentesség joga
 - árumegállító jog (=az átutazó kereskedők kötelesek voltak árujukat a városban eladásra felkínálni. Ezáltal a további kereskedelem hasznát a város kereskedői élvezhették.)
 - egy összegben, a királynak adóznak
 - saját véderő és fallal való védekezés joga
 - saját plébánosválasztás
- a városok lakói: **polgárok**
 - patríciusok:
 - a város leggazdagabb tagjai
 - ők a város vezetői
 - földtulajdonosok és kereskedők
 - kézművesek, iparosok
 - plebejusok (plebs):
 - a városi társadalom nagyobbik része
 - polgárjoguk nincs
 - a városokba áramló jobbágyok
 - napszámosok
 - „a városi levegő szabaddá tesz”

5. TÉTEL

A középkori város képe

A középkori *városok külső képe* más volt, mint a mai városoké. Rendszerint magas fa-, gyakrabban *kőtornyokkal* és *erős kapukkal* ellátott *kőfalak* vették körül őket, s a falak előtt mély *árkok* húzódtak. Így védekeztek a feudális urak és más ellenséges támadások ellen.

A középkori várost övező falak azonban az idők folyamán szűkké váltak, s nem tudták befogadni az összes városi építményt. Ezért a falakon kívül lassanként létrejöttek az *alsóvárosok*, amelyekben elsősorban iparosok laktak, mégpedig gyakran úgy, hogy **egy szakma művelői egy utcába tömörültek**. Így jöttek létre a kovácsok, a fegyverkovácsok, az ácsok, a takácsok stb. utcái.

Az alsóvárosokat aztán újabb falakkal, erődítményekkel vették körül. Mivel a falak akadályozták a város terjeszkedését, az **utcák rendkívül szűkek voltak**, s mert a **házak emeleit gyakran lépcsőzetesen előreugróra építették**, az **utca két oldalán épült házak tetőzete majdnem összeért**. A szűk és görbe utcák mélyére alig hatolt be a napsugár.

A **kisebb állatok**, kecskék, juhok, disznók a **városon belül legeltek**. A disznók kitűnő táplálékra találtak az utcára kidobott *szemétben*, ételmaradéokban. Az egészségtelen körülmények miatt gyorsan terjedt a városokban a *járvány*, pusztított a *tűzvész*.

Kézművesek:

A **kézműves** - akár a jobbágy - **kistermelő**. *Munkaeszközeivel saját munkáján alapuló gazdálkodást folytatott*, célja az életfenntartáshoz szükséges javak megszerzése volt.

Céhek:

A X-XII. században az **ugyanazon iparral foglalkozó kézművesek érdekeik védelmére céhekbe tömörültek**.

- feladatait a céhszabályzat rögzíti:
 - szabályozza a piacot és a termelést
 - korlátozza a versenyt (**minőség** - mennyiség)
 - Igyekeztek a belső versenyt is megakadályozni, ezért pontosan szabályozták a termelés egész folyamatát, a nyersanyag beszerzésétől a termék értékesítéséig.
 - szabályozza az árakat
 - Szigorúan tiltották a másik "portékájának" ócsárlását és a reklámot.
 - A szabályzat előírta, hogy egy-egy mester hány segédet, inast (tanulót) alkalmazhatott.
 - A szervezet megvédte tagjait a céhen kívüliek, az ún. kontárok versenyétől.
 - védi az árvákat és özvegyeket
 - katonai szerepe van a város védelmében. Veszély esetén a céhtagoknak a városfal meghatározott pontján katonai szolgálatot kellett teljesíteniük.

A **céh teljes jogú tagjai** csak az **önálló műhellyel rendelkező mesterek** lehettek.

- a mesterré válás folyamata:
 - hosszú folyamat
 - évekig inasként kell szolgálni egy mester mellett (fizetést nem kap, csak szállást és ellátást)
 - majd legényként (segéd) dolgozni a mester műhelyében (kap némi fizetést+ szállást és ellátást)
 - hosszú vándorút (más városokban, országokban kellett tökéletesíteni a tudását)
 - „remekmunka” elkészítése= mestervizsga
 - Ha a céh vezetői és az élükön álló céhmester elégedettek voltak a mestermunkával, a legény mesterré vált, és önálló műhelyt nyithatott.